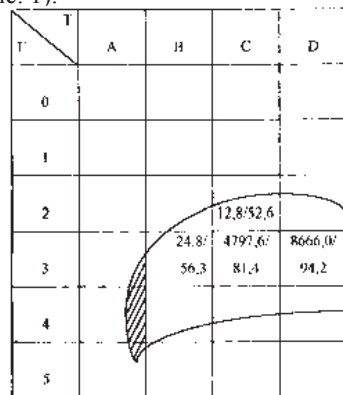

Таким чином, ми бачимо, що всихання ялини у Сколівських Бескидах має масовий характер, а його інтенсивність не пов'язана з типами лісу. Поряд з тим важко не помітити, що осередками всихання охоплено 4 типи лісорослинних умов, а саме: В₃ – вологий субір, С₂ – свіжий сугруд, С₃ – вологий сугруд, D₃ – вологий груд. Залежність від них розміру площ розповсюдження та інтенсивності всихання незаперечна (рис. 1).

– границя екологічного ареалу ялини у межах Українських Карпат
– характерна кліматична домішка

Рис. 1. Схема всихання ялини залежно від екологічних умов, га/ %

Як видно з класифікаційної (едафічної) сітки типів лісорослинних умов П.С. Погребняка [1], з екологічною фігурою ялини [2] ці два показники стрімко зростають у напрямку збільшення вологості ґрунту від гігротопів 2 (свіжі) до 3 (вологі) та у напрямку збільшення родючості ґрунту від трофотопів В (бори) до D (груді) при незмінних вологих гігротопіях. Необхідно також зауважити, що всихання частіше трапляється у тих типах лісорослинних умов, у яких ялина європейська займає більшу площу.

Отже, у досліджуваному районі поширення осередків всихання ялинок визначається не стільки типами лісу, як типами лісорослинних умов. Значний їх обсяг вказує на необхідність застосування комплексу дієвих лісозахисних заходів, зменшення частки ялини у складі деревостану на найбільш небезпечних ділянках і вирощування у тих екологічних умовах, де зустрічається менша інтенсивність її всихання.

Література

1. Погребняк П.С. Основы лесной типологии. – К.: Изд-во АН УССР, 1955. – 456 с.
2. Герушинський З.Ю. Типологія лісів Українських Карпат: Навчальний посібник. – Львів: Піраміда, 1996. – 208 с.

УДК 630*15

Асист. П.Б. Хоєцький, к.с.-г.н. – УкрДЛТУ

СУЧАСНИЙ СТАН ПОПУЛЯЦІЇ ВОВКА В УКРАЇНІ

Проаналізовано стан популяції *Canis lupus L.* в Україні, чисельність якого складає понад 2500 особин. Відзначається збільшення чисельності хижаків за останній двадцятилітній період в 2,5 рази. Розглянуто негативний і позитивний вплив вовка на популяції звірів.

Modern condition of a population of the wolf (*Canis Lupus L.*) in Ukraine

State of the wolf's population in Ukraine, number of one is above 2500 individuals, is analysed. It was noted the number increasing of this prey, during last 20-year period, 2,5 times as much. The negative and positive influence of wolf on the animals population have been considered.

Вовк, як і кожна тварина, є невід'ємною складовою частиною живої природи. Існування вовка історично пов'язане з життям і сільськогосподарською діяльністю людини і тому відношення до нього подвійне: одні вважають що його, як хижака, необхідно всіма методами знищувати, інші – що його присутність в екосистемі доцільна і навіть корисна.

Люди, які заселяли Землю тисячоліття тому, не виділяли себе із навколишньої природи. Вони не бачили особливих відмінностей між собою і тваринами, вважали їх у всьому рівними собі, а дехто – навіть істотами, наділеними надприродною силою. Первісна людина була переконана, що тварини, як і люди, живуть родами, племенами, що вона сама і група, до якої вона належить, є у зв'язку з тим чи іншим видом тварин (тотемом). Сліди і пережитки тотемізму довго зберігались у багатьох народів Європи, Америки, Азії, Африки, Океанії. Серед різних представників тваринного світу, які стали тотемами, вовк займав одне із провідних місць. В індійському племені тлінкітів (північно-західне узбережжя Північної Америки), в ірокезів (жили на південний схід від Великих озер) були роди Вовка. В Туркменії вовка вважають тотемом одинадцяти родів, від вовка, за легендами вели свій родовід монголи, узбеки. Вовчицю вважали своєю прародичкою давні тюрки. В ескімосів Берінгової протоки головними тотемами були вовк, ворона, кречет.

Людина була переконана, що може розраховувати в різних життєвих ситуаціях на підтримку і захист з боку тотема. В Європі існувало багато легенд, за якими вовк виступав в ролі охоронця. Римський учений і письменник Пліній Старший (І ст.н.е.) писав, що вовча голова руйнує силу чар. Саме тому її прибивали до дверей сільських осель. Селяни Сицилії в XIX ст. тримали вовчу лапу в конюшні. Коли кінь хворів, то лапу прикладали до вуха тварини.

Вважаючи тотемну тварину своїм родичем, людина ставилася до неї з повагою, навіть до мертвої. В давніх греків існував звичай, за яким той, хто вбив вовка, повинен був влаштувати йому захоронення. Не залишали мертвого вовка якути: вони загортали його в сіно і підвішували на дерево, так за давнім способом хоронили жителів тайги. Чукчі вважали вовка надприродною істотою, сином давнього грізного божества Улуу-Тойона. Якщо вовк вполював оленя, вони його не переслідували, боячись, що інші звірі будуть мстити, знищать всіх оленів. Зображення вовка є елементом герба республіки Ічкерії.

Відносно мирне співіснування людини і вовка зберігалось тисячоліттями. Доти, доки людина не зайнялася тваринництвом і землеробством. На той час ресурси диких копитних – основної поживи вовка – значно зменшились, але в місцях їх проживання появились свійські тварини, на яких вовк і почав полювати. Інтереси тварини і людини співпали, між ними виникла ворожнеча, що призвела до інтенсивного переслідування, а в деяких регіонах і винищення звіра. В Європі найінтенсивніше вовка винищували у середньовіччя. Спершу хижак зник в най-

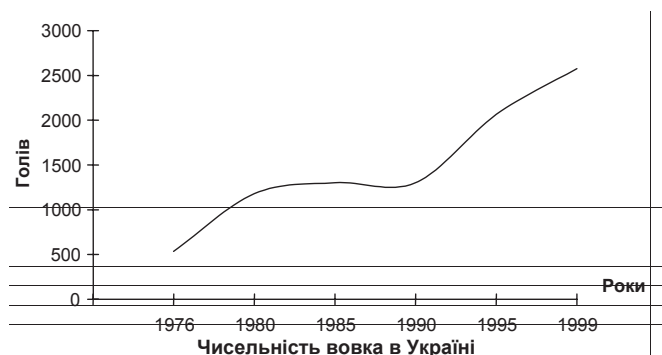
більш розвинених країнах з високою щільністю населення: в Англії – на початку XVI ст., в Ірландії – до початку XVII ст. У Шотландії останнього вовка вбито у 1743 р. У Франції до 1870 р. звір став рідкісним в багатьох районах країни, але в деяких місцях зустрічався майже до першої світової війни*. У вісімдесятих роках XX ст. вовк зник майже на всій території Західної Європи. В Португалії, Болгарії, Польщі, Італії, Іспанії нараховувалося не більше ніж 200 особин. Приблизно 2-3 тисячі звірів заселяло гори Греції, Югославії і Румунії.

В минулому ст. в Україні було декілька періодів високої чисельності вовка. Перед війною 1941-1945 р. невелика кількість вовка збереглася в північних, східних і західних областях. Після війни, в кінці 40-х – на поч. 50-х років, внаслідок збільшення чисельності хижак заселяє всю територію України, реєструється в південних областях, проникає в Крим.

Основу живлення вовка становлять дикі і свійські тварини. При збільшенні чисельності хижак в його кормовому раціоні зростає відсоток свійських тварин. За період з 1946 до початку 70-х років в Карпатах вовки щорічно знищували в середньому 2000-2500 голів домашньої худоби [7]. Шкода завдана тваринництву при високій чисельності хижак значна. Але достовірних даних про її величину немає. За радянської системи господарювання на вовків списували тварин, які гинули від хвороб, травм, або яких розкрадали.

Внаслідок інтенсивного відстрілу в 60-70 р. чисельність звірів в Україні зменшилась, в кінці 70-х їх було повністю знищено в Херсонській області і в Криму [2]. Шкода, яку вовк завдавав тваринництву, помітно поменшала.

Починаючи з вісімдесятих років мисливські організації стали менше приділяти уваги регулюванню чисельності хижак. Внаслідок зменшення його відстрілу, охорони та масштабних біотехнічних заходів для звірів, які є кормом для вовка, спостерігається збільшення чисельності останнього. За двадцятилітній період з 1979 по 1999 р. чисельність вовка в Україні зросла в 2,5 рази (на 61 %, рис.). Добування за останнє десятиліття змінювалися в межах 23-30 % від загальної чисельності.

В умовах України вовк істотно впливає на чисельність диких тварин. Мінімальна щоденна потреба вовка у м'ясі – 1,7 кг. За зимовий період він з'їдає 345

* Вовки повернулися у дику природу Франції, після 80-літньої відсутності, з'явилися взимку 1992-1993 років у Французьких Альпах, перебравшись туди з італійської території. На сьогодні зареєстровано популяцію близько 30 тварин.

кг. У літературі є повідомлення, що вовчий шлунок вміщує понад 9 кг [1]. Після тижневого голодування вовк з'їдає 4-8 кг м'яса за один прийом. Після повного наповнення шлунку відлежується 2-3 дні. Здатний щорічно знищувати до 75-85 % приплоду оленя, козулі, дикої свині, зайця. Загалом, в живленні вовка можуть займати: козуля понад 20 %, олень до 16 %, дика свиня – 11 %, значно менше заєць – 4 %. Однією із причин зменшення чисельності копитних (поряд з браконьерством, порушенням статевої та вікової структури та ін.) є збільшення чисельності хижак [3]. Для прикладу, в НПП "Сколівські Бескиди" зареєстровано в 1999-2000 р. коло 400 голів оленя (щільність популяції 6 особин на 1000 га угідь). За зимовий період загинуло не менше 50 оленів, що становить 12,5 % від загальної кількості. Тільки в березні 2000 р. лісовою охороною виявлено шість випадків загибелі оленів від хижак (табл.).

Випадки загибелі оленів у НПП "Сколівські Бескиди"

Дата	Лісництво	Виявлено
9.03.2000	Майданське, кв. 29	Рештки 2 самок оленя, сліди 2 вовків
13.03.2000	Корчинське, кв. 29	Рештки самки оленя, сліди 2 вовків
15.03.2000	Бутивлянське	Рештки самця оленя, сліди 3 вовків
16.03.2000	Корчинське, кв. 39, 42	Рештки двох самок оленя, сліди 2 вовків

Враховуючи, що в Україні чисельність копитних, зайців невелика і зменшується, можна передбачити посилене використання вовком як об'єктів живлення лисиць, представників куничих, які є носіями сказу, що призведе до збільшення чисельності вовків хворих на сказ. Ситуація для хижак ускладнюється тим, що теперішні малосніжні зими у Карпатах дозволяють оленям, козулям, зайцям та іншій дичині добре маскуватися, а при переслідуванні вовком легко втікати. Тож голод примушує вовка вдаватися до розбою, жертвами хижак стають собаки. У грудні 1998 р. і в січні 1999 р. в с. Козаківка (Івано-Франківська обл.) жертвою трьох вовків стали дві собаки, які були на прив'язі біля хат. В січні 1999 р. в сусідньому селі Буковець господар Дубів Богдан почув сильне гавкання собаки, коли він вийшов на подвір'я, то побачив вовка, який тягнув пса. На вигуки господаря вовк залишив собаку і побіг в напрямку лісу. Собака загинув. Через хвилин 10 господар знову вийшов з хати і побачив вовка, який вернувся, ходив і шукав здобич на тому місці де залишив собаку. Хата від лісу знаходилася на відстані 250-300 м.

Траплялися напади вовків на собак і в інших регіонах Карпат. Так, за повідомленням егеря Завадківського лісництва Купинця О. у грудні 1999 р. в с. Росохач (Львівська обл.) жертвами хижаків стали дві собаки. При зрідженні популяції вовків нижче критичної межі агресія вовків щодо собак зникає, і між ними можливе схрещування. Найбільше гібридних вовків припадає на 60-ті роки, коли хижак був на межі повного знищення [1].

Вовк – один із найдосконаліших хижаків планети. Він має властивість аналізувати, робити певні висновки, прогнозувати ситуацію, легко пристосовується до змін навколишнього середовища. В останній період появилося багато нових рис в поведінці вовка. Реєструвалися випадки перебування вовків на лежанці неподалік від людей, які проводили рубання лісу. Шум працюючих бензопил, присутність людей не призвела до втечі вовків, до зміни місця лежанки. Незважаючи на часті зустрічі з людьми вовк не змінив властивої для хижак обережності. Він розрізняє небезпечних і безпечних для нього людей. При появі озброєної людини

– тікає. Практика показує, що немає такого способу боротьби з вовком, якому б звір за достатньо короткий термін не навчився протидіяти. Навіть до прапорців він тепер не має страху, як колись. Під час полювання зимою 1999 р. в угіддях Осмолодського ДЛГ ввечері було обнесено прапорцями виділ, в якому перебували вовки. Ранком зареєстровано нічний вихід за межу прапорців вовчиці, яка декілька раз поверталася до молодих (прибулих), які не наважилися перетнути лінію. Це непоодиноким випадок втечі вовка за лінію прапорців під час полювання, як правило це здійснюють старі, досвідчені вовки.

Ставлення людини до хижаків формувалося в результаті того, що негативний його вплив всім відомий, а позитивний прихований, виявити його складніше. Він виявляється лише при ретельних спостереженнях і всебічному аналізі. Жодний вид не зник з вини вовка, навіть не став зникаючим. Занесені в Червону книгу тварини – результат діяльності людини, що змінила умови існування цих видів, браконьєрства. Із крупних хижих звірів лише вовк може істотно впливати на чисельність диких копитних тварин. В цьому переконує досвід заповідників. У 50-70-х роках систематичне знищення вовка призвело до збільшення чисельності копитних в деяких заповідниках. Для прикладу, у Воронезькому заповіднику в 70-х роках щільність популяції оленя благородного становила на 1000 га угідь до 50 особин, а в місцях зимової підгодівлі до 300 голів; у Кримському заповіднику вона змінювалася в межах від 30 до 70 голів; у Біловезькій пуші в цей період щільність оленя – до 30 особин, козулі – до 25. Надмірна щільність копитних (зубра, оленя, козулі, дикої свині) призвела до зменшення запасів кормів, деградації підросу і підліску, зменшення приросту, випадання із деревостану основних лісо-твірних порід (дуб, бук та ін.). Аналогічні процеси спостерігаються зараз у лісових масивах Польщі, де за останні сорок років кількість копитних звірів значно зросла. Шкода, спричинена насадженням, сягає значних сум. Кошти, які надходять від мисливського господарства, не компенсують витрат на охорону насаджень від копитних [4]. Виснаження кормової бази загострює конкуренцію рослиноїдних звірів за корм, збільшує відсоток ялових самок, зменшує кількість малят в приплоді. Крім того, в популяціях з надмірною щільністю звірів спостерігаються негативні зміни: значні порушення у віковій і статевій структурі. Ювенілізація популяції, тобто відсутність старших самців, спричиняє допущення до розмноження молодих. Велика кількісна перевага самок над самцями призводить до зникнення необхідності конкуренції між биками за самок. У Воронезькому заповіднику перенаселеність угідь оленями, яка стала можливою при відсутності крупних хижаків, спричинила тенденцію до зменшення розмірів і ваги оленів, а в Кримському заповіднику – до появи ослаблених самців, які характеризувалися низькою трофейною якістю рогів (з 6-відростковими рогами траплялися лише 16% від загальної кількості) [5,6]. Вовк у популяціях копитних змінює співвідношення вікових груп. Його жертвами стають представники непродуктивної частини популяції. В результаті їх загибелі залишається багато корму для зрілих і фізично повноцінних тварин, умови життя яких покращуються, плодючість підвищується.

При надмірній чисельності багато тварин гине через інфекційні захворювання або несприятливі погодні умов – глибокий сніг, наст [8]. На острові Бірючому, де вовк був відсутній, а лисиця з 1952 р. інтенсивно відстрілювалась, чисельність зайців (при відсутності їх відстрілу) швидко збільшилась і до осені 1962 р.

їх популяція нараховувала коло 2 тис. особин, що становила 250 особин на 100 га. На наступний рік серед поголів'я зайців поширилась туляремія, в результаті їх чисельність на кінець року зменшилась в 2 рази, а в 1963 р. – в 4 рази.

Дослідження показують, що вплив вовків на популяцію диких тварин набагато ширший, ніж знищення найбільш слабких, хворих і непристосованих тварин. За спостереженнями американських вчених у Національному парку у штаті Мічиган після появи вовків на острові у лосих стало більше народжуватись двійнят.

З метою встановлення оптимального співвідношення статевої та вікової структури популяції, вилучення з неї небажаних виснажених, хворих звірів у мисливських господарствах проводять селекційний відстріл. Але провести ретельний селекційний відстріл важко, тому що в людини обмежені можливості правильно оцінити фізичні якості звіра, відповідність його поведінки умовам проживання. За секунди, протягом яких вона бачить тварину, можна лише зауважити відхилення від середнього стандарту в екстер'єрі. Негативні зміни в популяціях мисливської звірини вказують, що мисливці не в стані виконувати достатньо результативно роль селекціонера, не спроможні замінити великих хижаків. За даних обставин вовк набагато ефективніше впливає на стан популяції, застосовуючи набагато різноманітніші ловецькі прийоми добування їжі.

Навіть якщо полювання на копитних відбувається ідеально: відстрілюють тільки хворих і дефектних диких тварин, не залишаючи підранків, то і цього виявляється недостатньо. Хижак як інструмент природного відбору по своєму "тронує" фізичну форму і поведінку своїх жертв, попереджує появу "браку", і в кінцевому рахунку направляє їх еволюцію. Все це людина робити не може.

Вовк сам регулює свою чисельність. Непродумане порушення структури популяції призводить до виключення механізмів саморегуляції. Популяція вовка, як правило, складається із сімей – зграй, які постійно займають певну територію. Але є звірі, які не входять в зграї, їх деколи називають "нетериторіальними". Це резерв популяції. Тому в районах, де знищення вовка екологічно виправдано, із популяцій в першу чергу необхідно вибирати саме цих звірів. Саме вони є найбільш ймовірними мисливцями на свійських тварин.

Вовк відіграє в екосистемах позитивну роль, але це стосується до малопорушеної природи. В добре організованому мисливському господарстві вовк не бажаний: дикі свині, олені, козулі, внаслідок біотехнічних заходів, зокрема підгодівлі, набувають тут рис домашніх тварин. А говорити про селективну роль вовка у тваринництві не доводиться.

В ситуації, що склалася в Україні, боротьбу з вовками необхідно вести. Повинна бути розроблена стратегія, тобто довготермінова, постійно діюча програма регулювання чисельності. Необхідно чітко розрізняти вовків незайманої природи і звірів, які живуть за рахунок домашніх тварин. По суті це дві різко відмінні одна від одної екологічні форми. Зусилля необхідно спрямовувати на максимальне зменшення чисельності особин, які спеціалізуються на домашніх тваринах і заселяють густонаселені райони з інтенсивним розведенням свійських тварин. В районах, де тваринництво менш розвинене, де достатні ресурси диких копитних, в системі "хижак-жертва" вовк може виконувати свої санітарні та регуляційні функції. Якщо в таких районах вовк буде знищений, до проблеми, про яку йде мова, додається нова: екологічну нішу вовків займуть небажані для живої природи бродячі, здичавілі собаки і вовко-собаки.

Література

1. Голда Д. Вовк має право на життя// Лісовий і мисливський журнал. – 2001, № 1. – С. 32-33.
2. Гурский Н.Г. Волк в степной зоне Украины и его воздействие на диких и домашних животных// Материалы межвузовского симпозиума "Изучение природы степей". – Одесса, 1968. – С. 158-160.
3. Жила С.М. Вовки Українського Полісся: динаміка чисельності та деякі питання моніторингу// Поліському природному заповіднику – 30 років. Збірник наукових праць. – 1999, вип. 1. – С. 106-115.
4. Sabina Nowak, Robert W. Myslajek. Tropen wilka. – Godziszka, 2000. – 97 s.
5. Соломатин А.О. Благородный олень русской лесостепи// Бюллетень МОИП. – 1974, т. 79, № 1. – С. 54-64.
6. Ткаченко А.А. О роли крымского оленя// Сборник работ по лесоводству и охотоведению. – Симферополь: Крымиздат, 1960, вып. V. – С. 141-147.
7. Турапин И.И. Звери советских Карпат, их хозяйственное и зоопаразитологическое значение: Автореф. дисс. ... д-ра биол. наук: 03.097 / Институт зоологии. – Киев, 1972. – 39 с.
8. Хосцький П.Б. Вплив чинників середовища на щільність мисливських звірів// Науковий вісник. Зб. науково-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 1999, вип. 9.12. – С.

УДК 630*970,13

Я.І. Капелюх – Природний заповідник "Медобори",
сmt. ГримайлівОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОРНІТОКОМПЛЕКСІВ
ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА "МЕДОБОРИ"

Метою роботи є розгляд особливостей формування типологічної структури населення птахів природного заповідника "Медобори" і прилеглих територій.

Ya. Kapelukh –Nature reserve "Medobory"

Peculiarities of the formation of ornithocomplexes of the nature reserve
"Medobory"

On the basis of analysis of digging bony material and modern structure of birds populations of Nature Reserve "Medobory" and neighbouring territories are considered the peculiarities of titlelogical dynamics since the time of Pleistocene until nowadays.

Під типом фауни розуміють набір видів тварин із подібною тенденцією їх розподілу, що до певної міри може відображати характер їх просування від місць формування типу [6].

Найдавніші дані, які стосуються шляхів формування орнітокомплексів Поділля, дають палеонтологічні дослідження залишків кісток птахів, які були знайдені на Поділлі, зокрема, у Кривчинських печерах (Борщівський район Тернопільської області) і опрацьовані К.А. Татариновим та І.В. Марисовою (1962).

Знайдені ними окремі кістки і частини птахів у відрогах ще ніким не досліджених Кривченських печер дали можливість встановити поширення на Поділлі у плейстоцені цілого ряду птахів, які були розповсюджені тут як звичайні види, на що вказує велика кількість їх залишків. Це, зокрема, білобровий дрізд – *Turdus musicus* L., коноплянка – *Acanthis cannabina* L., сойка – *Garrulus glandarius* L., сорока – *Pica pica* L., крук – *Corvus corax* L., сова болотна – *Asio flammeus* Pontopp., крижень – *Anas platyrincha* L., боривітер звичайний – *Falco tinnunculus* L., а також рідкісних – гоголь – *Bucephala clangula* L., широконоса – *Anas chryseata* L. [5].

Знахідка залишок горіхівки – *Nucifraga caryocactes* L., дербника – *Falco columbarius* L., білобрового дрозда вказує на те, що в плейстоцені ця місцевість була значно більше заліснена і ліси зникалися з медобірськими, формуючи спільні лісо-стани з єдиними орнітокомплексами.

Поряд з цим, значний інтерес викликають знахідки великої кількості кісток білої куріпки – *Lagopus lagopus* L., пуночки – *Plectrophenax nivalis* L., тетерева – *Lyrurus tetrix* L., сивого мартина – *Larus canus* L., наявність яких на цій території автори пояснювали значним похолоданням у плейстоцені клімату на Поділлі, але виключали зледеніння як таке.

Загалом, з 22 видів викопних птахів 18 зустрічається і у сучасній орнітофауні Поділля, що свідчить про велику консервативність у формуванні орнітокомплексів у історичному аспекті.

Перші наукові дослідження орнітофауни Поділля стосуються початку XIX ст. Достовірні дані про птахів центрального і західного Поділля знаходимо у працях А.Андрейовського (1823), Е.Ейхвальда (1830), В.Дзедушицького (1880), А.М.Нікольського (1899). За їхніми даними, звичайними на гніздуванні в умовах Поділля були сірий журавель – *Grus grus* L., стерв'ятник – *Neophron percnopterus* L., чорний гриф – *Aegypius monachus* L., пугач – *Bubo bubo* L. За даними Р.Кундзе і Я.Носкевича (1938), звичайною на цілих степах Поділля (Пантелиха, Струсівський степ) була дрофа – *Otis tarda* L., яка, на час їх спостережень, при розорюванні цілих степів зникла на гніздуванні, але окремі особини ще здобувалися мисливцями (дані картотеки Львівського природознавчого музею). За даними З.Годіна (1939), на півночі Поділля були виявлені рябчик – *Tetrastes bonasia* L., сіра гуска – *Anser anser* L.

За десятирічний період в межах заповідника і його околицях виявлено 179/120 видів птахів (чисельник – кількість видів, виявлених у заповіднику та околицях разом, знаменник – кількість птахів, виявлених в межах заповідника), які належать до дев'яти типів фауни: сибірського, європейського, транспалеарктичного, голарктичного, китайського, арктичного, монгольського, середземноморського і окремо виділено групу птахів нез'ясованого походження (табл.1)

Орнітокомплекси заповідника формуються, в основному, представниками трьох типів фауни: європейського – 79 видів – 44,1 %, транспалеарктичного – 45 видів – 25,1 %, сибірського – 33 види – 18,5 %. Інші представлені 2-4-7 видами, що становить, відповідно 1,1 % – 2,2 % – 3,9 % від всього видового складу. У складі фауни заповідника відсутні європейсько-китайські, середземноморсько-китайські, гірськоазійські птахи.

Стабільне (постійне) населення птахів заповідника формується двома типами – європейським і транспалеарктичним, оскільки їх представники становлять основну масу осілих і гніздових видів. Представники сибірського типу фауни, незважаючи на досить великий відсоток участі у формуванні орнітокомплексів – 18,5 %, у заповіднику є перелітними, пролітними або залітними видами, за винятком лише дев'яти видів, які є осілими і гніздовими та п'яти видів, які є зимуючими в межах заповідника і околиць.

Невеликий відсоток становлять представники середземноморського типу фауни – 3,9 %, що представлені лише 7 видами, але серед них є саме ті види, які розширили свій ареал на територію України і далі на схід: горлиця кільчаста – *Streptopelia decaocto* Friv, сірийський дятел – *Dendrocopos siriacus* L., плиска жовтоголова – *Motacilla citreola* Pall., в'юрок канарейковий – *Serinus canaria* L. витісняючи звідти види-конкуренти, які жили тут раніше, або захоплюючи ніким не зайняті екологічні ніші. Найбільша кількість видів, які формують орнітокомплекси заповідника – представники родини горобцеподібних – 90 видів – 50,2 %. Особливості розподілу видового складу цієї родини за типами фауни наведені в табл. 2.